

รายงาน

ตรวจจัดการคณะ การพระศาสนา
แลการศึกษา ในมณฑลนครไชยศรี

ร, ศ, ๑๑๙

วันที่ ๒๗ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๙

เกล้ากระหม่อม พระอมรโมฬี ผู้อำนวยการ

ศึกษา แดงการพระศาสนา มณฑลนครไชยศรี ขอ

ประทาน ทำรายงาน การ ตรวจจัดการ คณะ การพระ

ศาสนา การศึกษา ในมณฑล นครไชยศรี จำนวน

ศก ๑๑๙ ถวาย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น

วรวิมลวิมลวงศ์ เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย

ผู้ทรง เป็นประธาน ในการคณะ การพระศาสนา

การศึกษา ในหัวเมือง มณฑล กรุงเทพ ฯ แด

ในมณฑลหัวเมือง ตลอด พระราชอาณาจักร เพื่อ

ได้ทรงนำขึ้นถวาย แด่ สมเด็จพระบรมพิตร พระราช

สภาราชเจ้า ซึ่งเป็น อรรค ดำรงปลัดมณฑล ผู้ทรง

พระคุณธรรม อันทมหาประเสริฐ

ด้วยวันที่ ๓๐ มีนาคม ร, ศ, ๑๑๙

เกล้ากระหม่อม ได้ ไปถึง มณฑล นครไชยศรี

ได้ตรวจวัดในเขตแขวง เมืองนครไชยศรี เมือง

สุพรรณบุรี เมืองสมุทรสาคร ไปโดยลำดับ

ตลอดแล้ว ได้จัดวัดเป็น แขวง เป็นหมวด คำนวณ

แก้ซึ่ง ที่ พร้อมทั้งการพระศาสนา แดงการ ศึกษา

ทั้งนี้แจ้ง ในรายงาน นั้นแล้ว

ใน การ ที่เกล้า กระหม่อม ได้ ไป ตรวจ จัดทำ

เพื่อประโยชน์แก่ พระพุทธศาสนา แดงประชาชน

ตามสติกำลัง แดงความสามารถ ครั้น นี้ เพราะ

อาไศรย พระบรมเดชานุภาพ จึงได้จัดการ เป็น

ไปได้ โดยสะดวก

ขอพระราชทาน ถวาย พระราชกุศล แด่สมเด็จพระ

บรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ซึ่งเป็น อรรค

ดำรงปลัดมณฑล ผู้ทรงพระคุณธรรม อันทมหา

ประเสริฐ

ควรมิควรสุดแล้วแต่จะโปรดเกล้า ฯ

(เซ็น)

พระอมรโมฬี

การจัดคณะ

เมืองนครไชยศรี

พระประจักษ์เจตยาภรณ์ เจ้าคณะเมือง

มีวัด ๘๐ วัด พระสงฆ์ ๘๗๕ รูป สามเณร ๑๕ รูป

ศิษย์ ๑๑๐๐ คน

คณะแขวง

จัดเป็น ๔ แขวง ตามท้องที่

๑ พระครูชัยนิมิตต์บริหาร วัดพระปฐมเจดีย์ เป็นเจ้าคณะแขวง อำเภอพระปฐมเจดีย์ มีวัด ๒๕ วัด พระวินัยกรรมจันทน์ วัดเกาะ เจ้าอธิการเกริ่น วัดไพรวันนิภาวาท เจ้าอธิการเชียว วัดบุลิการาม เป็นเจ้าอธิการหมวด รวม ๓ หมวด

๒ พระครูทักษิณานุกิจ วัดสุประดิษฐาราม เป็นเจ้าคณะแขวง อำเภอเมือง มีวัด ๒๖ วัด เจ้าอธิการดิน วัดไทร เจ้าอธิการบุญ วัดคงคาราม เจ้าอธิการโม วัดห้วยพลู เป็นเจ้าอธิการหมวด รวม ๓ หมวด

๓ พระครูปริมาณรักษ์ วัดธรรมศาลาเป็น

เจ้าคณะแขวง อำเภอ ได้ (ตลาดใหม่) มีวัด ๒๒ วัด

เจ้าอธิการแสง วัดนางสาว เจ้าอธิการณ วัด

ธรรมเพ็ชร เจ้าอธิการชน วัดท้ายเมือง เป็นเจ้า

อธิการ หมวด รวม ๓ หมวด

๔ พระครูอุครการบดี วัดประทุมคงคาราม

เป็นเจ้าคณะแขวงอำเภอเหนือ (บางไม้ผา) มี

วัด ๗ วัด เจ้าอธิการทรัพย์ วัดบางปลาร เป็น

เจ้าอธิการ หมวด รวม ๓ หมวด

เมืองสุพรรณบุรี

พระครูวิมลเมฆาจารย์ วัดประจักษ์ศาล เป็น

เจ้าคณะเมือง มีวัด ๑๓๗ วัด พระสงฆ์ ๑๐๑๐ รูป

สามเณร ๖๗ รูป ศิษย์ ๘๘๓ คน

คณะแขวง

จัดเป็น ๔ แขวง ตามท้องที่

๑ พระสมุห์ดี วัดใหม่วัดคณะแขวง อำเภอ

เมือง มีวัด ๕๘ วัด เจ้าอธิการใจ วัดโพธิ์นางเซว

เจ้าอธิการ รุ่ง วัดพระรูป เจ้าอธิการคล้ายวัดสุระภี

เจ้าอธิการ ปลื้ม วัดมะพร้าว เจ้าอธิการ ดิน

วัดบ้านคอย เจ้าอธิการ รอดวัดไ้เคย เปนเจ้า

อธิการหมวด รวม ๖ หมวด

๒ พระครู โพธิาภิรัต เปนเจ้าคณะแขวง
อำเภอเหนือ (บ้านท่ง) ถึงมรณะภาพ ตำแหน่ง
ยังว่างอยู่ จึงให้เจ้าอธิการร่อน วัดหนองคอกไม้
ว่าที่พระครู โพธิาภิรัต เจ้าคณะแขวง อำเภอเหนือ
(บ้านท่ง) มีวัด ๒๙ วัด เจ้าอธิการ ขวัญวัดวัง
ศิลา เจ้าอธิการชื่น วัดอัมพวัน เจ้าอธิการผด
วัดผาราม เปนเจ้าอธิการ หมวด รวม ๓ หมวด

๓ พระครู วินยานุโยค วัดอุทุมพร เปนเจ้า
คณะแขวง อำเภอใต้ (บางปดาม้า) มีวัด ๓๒ วัด
เจ้าอธิการ ครู วัดขวาง เจ้าอธิการ ชนดี วัด
ตานคา เจ้าอธิการแสง วัดวิหารทายทอง เจ้า
อธิการ น่วม วัดสุขเกษม เปนเจ้าอธิการ หมวด
รวม ๔ หมวด

๔ พระปลัดปิ่น วัดสวนหงษ์ เปนเจ้าคณะ
แขวงอำเภอดงวันตก (สองพี่น้อง) มีวัด ๑๙ วัด
เจ้าอธิการนิม วัด โมสถ์ เจ้าอธิการยัง วัดสอง
พี่น้อง เจ้าอธิการเปลี่ยน วัดจรเข้ด้ามพิน เปน
เจ้าอธิการ หมวด รวม ๓ หมวด

เมืองสมุทรสาคร

พระครู สมุห์ คุณากร เปนเจ้าคณะ เมือง
ถึงมรณะภาพ ตำแหน่งยังว่างอยู่ พระสมุห์นิธ
วัดตึกว่าที่เจ้าคณะเมือง มีวัด ๓๕ วัด พระสงฆ์
๓๖๖ รูป สามเณร ๒๓ รูป ศิษย์ ๔๐๘ คน
เจ้าอธิการ มา วัดตึก เจ้าอธิการอ้ง วัดท้ายบ่อ
เจ้าอธิการ โต วัดใหญ่ บ้านบ่อ พระปลัดนิม
วัดอำแพง เปนเจ้าอธิการ หมวด รวม ๔ หมวด

ในเมืองนี้ ไม่ได้ตั้งเจ้าคณะ แขวง ตามแขวง
อำเภอ เพราะ มีวัด น้อย แขวง อำเภอเหนือ
(กระทุ่มแบน) มีเพียง ๘ วัด แขวงอำเภอดงวันตก
(บางพลี) มีเพียง ๘ วัด จึงตั้งแต่เจ้าอธิการหมวด
แล้วให้ ครอง ขึ้นเจ้าคณะเมืองทีเดียว

รวมทั้งมณฑลวัด ๒๕๒ วัด เจ้าคณะบันดา
ศักดิ์ ๘ ไม่มีบันดาศักดิ์ ๔ พระสงฆ์ ๒๓๕๑
สามเณร ๑๐๕ ศิษย์ ๒๔๘๒ คณะแขวง ๘ คณะ
หมวด ๓๐ พระอุปัชฌาย์ ๒๓

จำนวนวัดเจ้าคณะ อุปัชฌาย์ แด่ พระสงฆ์
สามเณร ศิษย์ แจก อยู่ใน ตาตะรวง ข้าง
ท้ายแถว

เมื่อประชุม ได้อ่าน ประกาศ ข้อห้าม แลข้อ
อนุญาต ให้ทราบทั่วกันแล้ว ได้แจก แบบจัดการ
ให้แก่เจ้าคณะเมือง ถึงเจ้าอธิการ หมวด กับได้
แจกหนังสือ พุทธศาสนิกปฏิบัติ หนังสือสอน โกวาท
ให้แก่เจ้าอธิการทั้งปวง วัดละ ๑ ฉบับ ถ้าวัดใด
ที่ได้จัดการเทศนาสั่งสอน ประชุมชน ก็ได้แจก
หนังสืออุปาสกปฏิบัติ ให้วัด ละ ๑ ฉบับ แลแก่
คฤหัสถ์ บ้าง

การพระศาสนา

เมืองนครไชยศรี

มีวัดที่ได้ส่งปาฏิโมกข์เสมอทั้ง ๓ ฤดู ๘ วัด
ที่ได้เทศนาสั่งสอนประชุมชน ในวันธรรมสวดนะ
๑๑ วัด ที่ได้ทำวิสาขบูชา ๑๔ วัด ๆ นอก
จากนี้ ได้ส่งปาฏิโมกข์แด่เทศนาสั่งสอน นับแต่
เข้าพรรษา ไป ๔ เดือน บ้าง ๕ เดือน บ้าง ที่ได้
อ่านศึกษา สอนพระ ก็มีบ้าง แต่น้อย

เกล้ากระหม่อม ได้ตอบซ่อมสวดมนต์ พัง
ดู ยังไม่เรียบร้อย แลที่ผิดเพี้ยน ไม่ถูกต้องก็
มีอยู่บ้าง เกล้ากระหม่อม ได้ตัดแปลง แก้ไข

แต่ยังไม่ทั่วไปได้ แลได้สั่งเจ้าอธิการ ให้
ตอกคัต หนังสือสอน โกวาท ที่แจกไปนั้น ออก สั่งสอน
ภิกษุสามเณร ขยำ เอาไปทอดทิ้งเสีย ถึง
เวลาเย็น สวดมนต์จบ ให้อ่าน หนังสือ สอน โกวาท
บ้าง หนังสือ พุทธศาสนิกปฏิบัติ บ้าง ผลัด
เปลี่ยน กัน ถึงเวลา เข้าพรรษา ให้อ่าน
ศึกษา สอนพระ

ให้เจ้าอธิการ ทั้งปวงที่ยังไม่ได้สวดนาค ให้
ฝึกหัด วิธี สวดนาค บันดาลผู้ที่จะมา อุปสมบท
อยู่ในวัด ให้เจ้าอธิการเป็นผู้สวด ถึงวันอุโบสถ
ให้ทำอุโบสถ ถึงวันธรรมสวดนะ ให้วัด
ที่สามารถเทศนาสั่งสอน ประชุมชน ถึงวัน
วิสาขบูชา มี ให้ทำวิสาขบูชา

แถมสั่งให้เจ้าคณะแขวงหมั้นตรวจตรา ให้
ภิกษุสามเณร ประพฤติตาม ข้อห้ามในแบบ
จัดการนั้น

เมืองสุพรรณบุรี

มีวัดที่ได้ส่งปาฏิโมกข์เสมอทั้ง ๓ ฤดู ๘ วัด
ที่ได้เทศนาสั่งสอน ประชุมชนในวันธรรม สวดนะ

วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๑๑๙ รายงานตรวจการศึกษา ในมณฑลนครไชยศรี หน้า ๕

๕ วัด ที่ได้ทำวิหารปรณมี ๕ วัด ๆ นอก
จากนี้ไป ที่วัดปญฺโญภิกขุ แต่เดิณที่ตั้งสอน
แก่เจ้าพรรษา คล้ายวัดในเมือง นครไชยศรี
ที่ให้อ่านวิชาสอนพระมีบ้าง แต่น้อย

เกล้ากระหม่อมได้สอบถามลวดมนต์ พัดเขียน
ร้อยดี แต่ได้ให้เจ้าคณะ และเจ้าอธิการ ทั้ง ปวง
คามที่ได้สั่งมาแล้ว ใน มณฑล นครไชยศรี

เมืองสมุทรสาคร

วัดที่ได้วัดปญฺโญภิกขุเดิมทั้ง ๓ ๆ ๑๑ วัด
ที่เทศนา ตั้งสอน ประชุมชน ในวันธรรมสวดพระ ๕ วัด
ที่ได้ทำวิหารปรณมี ๖ วัด วัดที่ได้อ่าน ศึกษา
ตอนพระมีบ้าง แต่น้อย วัดนอกจากนี้ไปได้วัด
ปญฺโญภิกขุแต่เดิณที่ตั้งสอน ประชุมชนแต่เวลา
เจ้า พรรษา คล้ายกับวัด ในเมือง นครไชยศรี
แต่เมืองสมุทรสาคร

เกล้ากระหม่อม ได้ สอบ ข้อมลวด มนต์ พัด
เขียนร้อยดี แต่ได้ตั้งเจ้าคณะ และเจ้าอธิการ
ทั้งปวงคามที่ได้สั่งมาแล้ว ในเมืองนครไชยศรี
เมือง สมุทรสาคร

การศึกษา

เมืองนครไชยศรี

มีโรงเรียน ๓ ตำบล แขวงอำเภอพระปฐม
เจดีย์ พระปฐมเจดีย์ราษฎร์ ตั้ง โรงเรียนที่วัด
พระปฐมเจดีย์ตำบล ๑ แขวงอำเภอเมือง
เจ้าอธิการบุญ ตั้งโรงเรียนที่วัดคงคาราม
ตำบล ๑ แขวงอำเภอไทร (ตลาดใหม่) เจ้าอธิการ
ผิน ตั้งโรงเรียนที่วัดสระเพชร ตำบล ๑

เมืองสุพรรณบุรี

มีโรงเรียน ๔ ตำบล แขวงอำเภอเมือง
พระครูวิมลเมธจารย์ ตั้งโรงเรียน ที่วัดประตูกำ
ตำบล ๑ ขุนปรีชาจารย์ ตั้ง โรงเรียนที่หน้าเมือง
ตำบล ๑ โรงเรียนนี้ตั้งมาได้ ๖ ปีแล้ว แขวง
อำเภอไทร (บาง ปดาม้า) พระปลัดปิ่น ตั้งโรงเรียน
ที่วัดสวนหงษ์ตำบล ๑ แขวงอำเภอ ดอนตก (สอง
พี่น้อง) โรงเรียนบำรุงวิทยาคาร หมื่นบำรุง
โยธี (นิล) ตั้งมาได้ ๑๐ ปีแล้ว ตำบล ๑

หน้า ๒ รายงาน ตรวจ การ ศึกษา ใน มณฑล นครไชยศรี วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๑๑๙

เมืองสมุทรสาคร

เจ้าอธิการ เกิด ตั้งโรงเรียน ที่วัด พันธวงษ์
ตำบล ๑ รามัญ

มีจำนวน โรงเรียน ทั้งนักเรียน, อาจารย์ ผู้จัด
การ, ผู้บำรุง, ในหัวเมืองมณฑลนี้ แจกอยู่ใน
ตารางหมาย ค. ค. นั้นแล้ว

ผู้ช่วยบำรุงการศึกษา

เมืองนครไชยศรี

หลวงบรรหารนิกรกิจ กรมการอำเภอเขวงใต้
(ตลาดใหม่) ช่วยค่าบำรุงโรงเรียน วัดสระเพ็ชร
ปีละ ๒๔๐ บาท

เกล้า กระหม่อม ได้ ปรึกษาหารือ กับ พะยา

สุนทร บุรี เจ้าหลวงเทศาภิบาล ด้วยเรื่องจะ

เรียรายช่วย บำรุงโรงเรียนที่เจ้าอธิการจัดตั้งขึ้นแล้ว
แต่ที่จะจัดตั้งต่อไปในมณฑลนี้

พระยาสุนทรบุรี เจ้าหลวงเทศาภิบาล ก็มี

ความยินดี เต็มใจที่จะช่วยเรียราย แต่จะเรียราย

ด้วยเมื่อในศึก ๑๑๙ นี้ ก็เห็นว่าจะได้น้อย

ด้วยเมื่อศึก ๑๑๙ นี้ ราษฎรในมณฑลนี้เห็นว่า

ได้ผลประโยชน์ ไม่ได้เสีย โดยมาก เพราะฉะนั้น

ในศึก ๑๑๙ นี้ จึงหาผู้ช่วยบำรุงยังไม่ได้